

АГРАРЕН УНИВЕРСИТЕТ	
гр. ПЛОВДИВ	
Вх. № <u>7096</u>	Дело № <u>41</u>
Получено на <u>15.07.2022</u>	

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3.0 Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8 Икономика; научна специалност Организация и управление на производството (селско стопанство и подотрасли).

Автор на дисертационния труд: Тихомира Йорданова Радева редовен докторант към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен университет, гр. Пловдив.

Тема на дисертационния труд: Съвместни маркетингови дейности за управление на производството и реализацията на зеленчуци

Рецензент: проф. д-р Пламена Георгиева Йовчевска, област на висше образование 3.0 Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (селско стопанство), определен за член на научното жури със заповед № РД-16-780/05.07.2022 год. от проф. д-р Христина Янчева, Ректор на АУ, гр. Пловдив.

1. Кратко представяне на кандидата.

Тихомира Йорданова Радева е родена на 16 януари 1985 г. Притежава квалификация „икономист“, ниво „магистър“, придобита в Аграрен университет, гр. Пловдив. В процеса на образование и обучение докторант Радева получава професионални умения в областта на управлението на проекти, инвестиционната политика и аграрната политика. Трудовият стаж на Тихомира Радева и наученото в образователния процес се допълват. Разширяват и надграждат нейните компетенции в професионалното направление във връзка с откритата процедура за придобиване на ОНС „доктор“. Докторант Радева от 2015 г. работи като мениджър продажби в ЕЛИТ 95 ООД гр. Пловдив. Прилага познанията по микроикономика и управление

на стопанските структури при работата си с клиенти. От 2000 г. Тихомира Радева заема академична длъжност асистент в Аграрен университет гр. Пловдив. Преподавателската и изследователската дейност разширяват теоретичните познания и предполагат задълбочаване на аналитичните умения на докторанта при извеждане на дисертационната теза.

2. Актуалност на проблема

Предложеният изследователски труд „Съвместни маркетингови дейности за управление на производството и реализацията на зеленчуци“ на докторант Тихомира Радева е посветен на стопанската и на маркетингова дейност в сектор „Зеленчуци“. В последната декада в това, интензивно по своя характер производство, се наблюдават процеси на спад в създаваната стойност, които се нуждаят от задълбочен научен анализ. Българските природно-климатични условия предоставят монополни качества за отглеждане на зеленчуци, а създаването на блага в икономическата система на сектор „Зеленчуци“ намалява. След присъединяването на страната към общия европейски пазар, това производството е класифицирано към т.н. уязвими/чувствителни сектори. Следователно, потенциалът му не се използва пълноценно за създаване на стойност на национално, регионално и локално ниво. Дисертационното изследване е разположено в проблемното поле на съвместните маркетингови дейности, ориентирани към управление на производството и реализацията на зеленчуци, което фокусира неоспоримата актуалност на темата.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване

Дисертационното изследване се извежда с *цел* установяване влиянието на съвместните маркетингови дейности при управление на производството и реализацията на зеленчуци. Авторът прилежно формулира *седем задачи*, организирани по оста организационно поведение - управление на стопанските субекти - съвместни маркетингови дейности - управление на производството и реализацията – методика за влиянието на съвместни маркетингови дейности в/у

стопанската дейност – фактори, определящи производствената дейност – потенциал за съвместни дейности – препоръки за управление при изпълняване на съвместни маркетингови дейности – модел за маркетингова стратегия. Част от задачите са функционално близки и биха могли да се обединят без да се влоши качеството и аналитичността на изследването. Основната изследователска теза е коректно формулирана: *„Съвместните маркетингови дейности в съвременните пазарни условия и нарастване на конкуренцията е предпоставка за развитие на земеделските стопанства, занимаващи се с производство и реализация на зеленчуци“*. Докторантът прилага в изследването подтези, фокусирани върху маркетинговите дейности като управленски процес, детерминиран от организационната форма на стопанския субект, издръжка на производството, пазарен потенциал, и координация на съвместните маркетингови дейности за повишаване на финансовите резултати и разширяване на пазарния дял при производството и реализацията в сектор „Зеленчуци“. Предвид обекта, предмета, целта, задачите, тезата, избрания от автора набор от методи е коректно приложим към дисертационната теза. Това предполага обективни резултати за състоянието на изследвания научен въпрос в отграничения от автора период на проучване, както и очертаване на тенденции за бъдещо развитие.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Докторантът умело прилага подходящи средства за представяне на получените в хода на изследването резултати. Изборът на класическа структура от три глави помага на автора да разработи дисертацията пълноценно и да изгради конструкция, която доказва уменията на докторант Радева да прилага успешно получените знания при обучението в ОНС „доктор“. Като автор, онагледява процеса на разработването на дисертацията и обобщаването на етапните резултати/проучвания с подходящ табличен материал, с адаптирани и авторски/собствени схеми, прилага умело графичния метод, което позволява коректно систематизиране и обективно представяне на получените резултати. Използването на тази нагледност е елемент от професионалния диалог с научната

общност и е заявка/белег на авторски почерк. Онагледеността и представянето на получените резултати е важно условие за извеждане на обективен анализ, оформяне на правилни изводи и постигане на работещи научно-приложни приноси от автора на дисертационното изследване.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Докторант Радева притежава добро умение и демонстрира увереност при подбора на литературните извори, които представя в теоретичната първа част от дисертационното изследване. Добросъвестно проучва автори от редица школи и апробира теории, релевантни към тематичното поле на разработвания авторски труд. Това позволява на докторант Радева да дефинира разбирането, че „съвместните маркетингови дейности са средство за поддържане на дългосрочно съответствие между динамичната външна среда и вътрешната фирмена среда, чрез изграждане и използване на конкурентни предимства“ (с. 27). Познаването на теориите на световни авторитети е синтезирано в приложимост на подходите за съвместни маркетингови дейности от зеленчукопроизводители. Позволявам си да открия доброто познаване и използването на методичен инструментариум от авторитетни български учени, които са възприемани за своеобразна „класика“ в теорията и практиката на емпиричните изследвания и маркетинга не само у нас, но и в чужбина (Ив. Съйкова, В. Манов). Докторантът умело прилага качествени методи при анализа и търсенето на зависимости, с което се доближава до обективизиране на резултатите от теренната работа и анкетното проучване от 47 въпроса, разпространено сред 92 регистрирани земеделски производители от Пловдивския регион. Това умение на докторанта също трябва да бъде оценено по достойнство, предвид комплексните български обстоятелства затрудняващи провеждането на представителни изследвания.

Аналитичната част от дисертацията представя съвместните маркетингови дейности, производството и реализацията на зеленчуци. Разкриват се фактори с обективна връзка върху показателя-резултат. Резултатите от статистическа проверка за наличие на връзка между изпълняваните маркетингови дейности и характеристиките

на земеделските производители се използват от докторанта за оформяне на профилни характеристики на земеделския производител за участие в съвместни маркетингови дейности. При фактора „доход“ се установява статистически значима връзка към най-голям брой маркетингови дейности. Анализът на автора потвърждава изследователската теза, че зеленчукопроизводителите притежават потенциал да изпълняват съвместни маркетингови дейности при съобразяване на специфичните характеристики на земеделските им стопанства. Резултатите от изследване силата на връзката между изпълняваните маркетингови дейности и показателите-фактори разкрива висока степен на иновативност сред регистрираните производители от пловдивския регион. Вероятно високите стойности на коефициента на Крамер са творческо предизвикателство пред автора за бъдещи дълбочинни анализи и търсене на релации между маркетингови дейности иновации-комуникации на базата на близките стойности при някои от показателите-фактор.

Подобряването на маркетинга в земеделските стопанства, произвеждащи зеленчуци за авторът е дейност с бъдещи потенциални синергийни ефекти. В резултат от проведенният анализ докторант Радева предлага подобряване на информационната среда в стопанството, което би подобрила стратегическата перспектива на стопанството. За целта се представят документални образци. Формулярите могат да бъдат носители на данни и да запазват с ценна информация за моментното състояние и за перспективите пред стопанския субект. Предложеният модел за организиране и провеждане на съвместни маркетингови дейности е успешен опит на автора да представи отделните дейности в обособени етапи, въз основа на вътрешна логика, завършеност на процедурите и приемственост на решенията. Докторантът дефинира в модела обобщената си представа за коректно използване на резултатите от дисертационното изследване в полза на подобреното прилагане на маркетинга в земеделските стопанства заети със зеленчукопроизводство.

6. Приноси на дисертационния труд.

Дисертационният труд на докторант Тихомира Радева “Съвместни маркетингови

дейности за управление на производството и реализацията на зеленчуци” е носител на следните приносни научно-приложни постижения.

- ✓ Критичен и адаптиран прочит на специализираната литература за маркетинговите стратегии, с оглед приложението им в земеделския отрасъл на ниво сектор „Зеленчуци“.
- ✓ Умело изграждане на подходящ методичен подход за извеждане на теренната работа и обективизиране на анализа въз основа на получените резултати.
- ✓ Аргументирано предложение за подобряване на стратегическите перспективи пред земеделските стопанства.
- ✓ Предложеният модел има висока научно-приложна стойност за организиране и провеждане на съвместни маркетингови дейности в зеленчуковите стопанства.

7. Критични бележки и въпроси.

Нямам критични бележки.

Към докторанта имам въпроси, с потенциал за бъдещи дискусии и научни анализи. Въз основа на проведената теренна работа, каква е експертна оценка на асистент Радева за тежестта, която отдават земеделските производители на производството и на реализацията на земеделската продукция като две страни от стопанската дейност? И дали отговорът на този въпрос може да се търси в икономическия стойностен показател брутен марж..., или в нагласите на потребителите към нова консуматорска култура за предпочитания към местно произведени, свежи витаминозни зеленчуци, с балансиран минерален състав и органолептични качества, закупени от къси вериги на доставки...

8. Публикувани статии и цитирания.

По темата на дисертацията докторантът е представил три статии по темата на изследването, публикувани в списание регистрирано в WoS, с което превишава трикратно националните минимални изисквания за придобиване на образователно-

научната степен „доктор“. Докторантът има участия и в международни конференции на които е докладвал резултати от изследването свързани с темата на дисертационния труд.

Авторефератът е изготвен по изискванията на Правилника за РАСРБ и представя структурата и съдържанието на дисертационния труд и формулираните от автора приноси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеното дисертационно изследване доказва усвоеното знание от Тихомира Йорданова Радева в хода на обучението в ОНС „доктор“, както и умението на научния ръководител доц. д-р Теодор Радев да подготви докторанта да прилага наученото посредством използване на подходящи методи в хода на изследването, при получаване на резултатите, при тяхното обобщаване, анализ и оформяне на изводи, препоръки и приноси. Рецензираният дисертационен труд отговаря напълно на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника на Аграрния университет в гр. Пловдив за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **положително**.

Това ми дава основание да предложа на почитаемото Научно жури да даде положителна оценка на дисертационното изследване и да присъди на **Тихомира Йорданова Радева** образователната и научна степен **“доктор”** в област на висше образование 3.0 Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8 Икономика; научна специалност Организация и управление на производството (селско стопанство и подотрасли).

14 юли 2022 г.

гр. София

РЕЦЕНЗЕНТ:

проф. д-р Пламена Йовчевска